

DOI: 10.7596/taksad.v2i3.258

Anadolu Kültüründe Nazar ve Nazarlıklar: Safranbolu Örneği

Durmuş Gür*

A. Nazlı Soykan**

Öz

Bu araştırma, Anadolu kültüründe yer alan nazar inancı ve bu inancın somut bir yansıması olan nazarlıklarla ilgili günümüze ulaşan bazı örnekleri incelemektedir. Araştırma kapsamında, günümüzde Safranbolu'da bulunan sivil ve dini mimaride, özellikle su yapılarında görülen nazarlık çeşitleri, teknik, tür ve çeşitlilik açısından incelenmiş ve fotoğraflarla belgelenmiştir. Safranbolu'nun Bağlarbaşı, Kıranköy (Atatürk Mahallesi), Gümüş, Hacı Halil, Baba Sultan, Çeşme, Karaali, Çavuş Mahalleleri'ndeki mimari eserlerde bulunan nazarlıklar, araştırma konumuzun kaynağını oluşturmaktadır. Araştırmada önce nazar inancı ile ilgili yaklaşımlar ve bu inancın tarihi kökenleri incelenmiştir. Daha sonra nazara inanan insanların, kötü niyetli insanların bakışlarıyla yaydıkları olumsuz enerjiyi başka alanlara yönlendirebilmek amacıyla kullanmış oldukları nazarlıklar incelenmiştir. Kullanılan nazarlık çeşitleri sınıflandırılarak benzer uygulamalar aynı başlık altında incelenmiştir. Araştırmanın son kısmında ise bu nazarlıkların özelliklerini gösteren bir tablo ile birlikte kullanılan malzeme ve teknikler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca, araştırma evreninde yer alan nazarlıklara ait bazı fotoğraflar araştırma sonuna eklenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Safranbolu, Nazar, Nazarlık, Boynuz, Maşaallah, Maşaallah Kâne.

* Araş.Gör, Karabük Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü

** Araş.Gör, Karabük Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü

Evil Eye and Amulets in Anatolian Culture: The Case of Safranbolu

Abstract

This article examines the belief in evil eye in Anatolian culture and its concrete reflection, using amulets to defend oneself against it. The aim of this essay is to investigate and to certificate the types of amulets in civil and religious architecture, especially in water structures, in Safranbolu. In the study, the amulets existing in Bağlarbasi, Kirankoy, Gumus, Hacı Halil, Baba Sultan, Cesme, Karaali, and Cavus districts of Safranbolu is handled. The first part of the article examines the belief in evil eye and the historical basis of this belief. The second part examines the amulets used by the people who believe that bad energy coming from evil eyes could be prevented by them. In the last part, the technique and materials used in production process of amulets is analyzed. Additionally, some photographs taken in research universe showing some amulet models attached to the article.

Keywords: Safranbolu, Evil Eye, Amulet, Horn, Maşaallah, Maşaallah Kâne.

Giriş

Karabük'ün ilçesi olan Safranbolu, batısında Karabük, kuzeyinde Bartın, doğusunda Eflani, güneydoğusunda Kastamonu ve Çankırı, batısında ise Yenice ile çevrelenmektedir (Harita 1).

Harita 1. Karabük – Safranbolu Haritası

Safranbolu, araştırmacılar tarafından çeşitli dönemlerde farklı isimlerle anılmıştır. Bizans İmparatorluğu döneminde *Dadybra* olarak adlandırılan Safranbolu'ya Germina ve Theodorios isimleri de verilmiştir (Gökoğlu, 1952: 33). Ainsworth, Safranbolu'ya Zafaran Boli adını verirken, bu adın Safran Kenti anlamına gelen Flaviopolis'ten türediğini belirtmektedir (Ainsworth, 1842: 65).

Kültür, bir toplumda tarihsel, toplumsal gelişme sürecinde yaratılan bütün maddi-manevi değerler ile bunları oluşturmada ve sonraki nesillere iletmede kullanılan araçların bütünüdür. İnsanlar, dâhil oldukları toplumların kültürlerini bilinçli-bilinçsiz öğrenmekte ve uygulamaktadır. Bu doğrultuda hayatlarının çeşitli zamanlarında uyguladıkları gelenek ve göreneklerinin önemli bir bölümünü inançları oluşturmaktadır. Hemen her toplumda olduğu gibi, Anadolu'da çeşitli nazar inançlarının olduğu ve buna bağlı olarak gelişen bazı uygulamaların varlığı bilinmektedir. Mimari kimliği ile öne çıkan Safranbolu'da da bu durum kendini göstermektedir (Foto. 1-2).

Safranbolu nazarlıkları hakkında daha önce yapılan yayınlarda, özellikleri, teknikleri ve çeşitlerine değinilmeden kısaca bilgi vermişlerdir¹.

Bu çalışmada Safranbolu'nun mahallelerinde tespit edilen nazarlıklar incelenmiş, nazarlıkların malzeme ve teknikleri yanında, hangi form ve süsleme özelliklerinde oldukları da belirtilmiştir. Araştırma, Safranbolu nazarlıklarının incelenmesi ve belgelenmesi açısından ilk belge niteliği taşımaktadır.

Nazar Kavramı ile İlgili Araştırmalar

Günümüzde sadece psikolojik sebeplerle açıklanamayan nazar, geçmişten beri dinin yazılı ve sözlü gerçekleri ile ifade edilmeye çalışılmıştır (Üçer, 1973: 7).

Nazar tıbbi metotlar çerçevesinde değerlendirilmekte ve nazara gelen kişi tedavi edilmeye çalışılmaktadır. Nazarı tıbbi metotlarla açıklayan Ünver, nazar değmesinin insan vücudunda yer alan atomların farklı boyut kazanmasıyla mümkün olabileceğini ifade etmekte ve nazarın biyolojik boyutunu belirtmektedir (Ünver, ayrı basım: 3-4).

Nazar, tıbbi yöntemler ve halk inanışlarının yanı sıra telepati ve duyu ötesi algı olarak da ifade edilmektedir. Dünyanın hemen her köşesinde milyonlarca insan folklor ve dini bir

¹ Safranbolu nazarlıkları hakkında, Yaşar Kalafat, Ronald T. Marchese, Eyüp Akman'ın yayınlarında, nazar ve nazarlık kavramları hakkında kısa bilgiler verilir.

inanç olarak nazarı tanımakta ve ona inanmaktadır. İlimsel metotlarla açıklanamayan nazar, metapsişik veya parapsikolojinin² inceleme alanına girmektedir (Pazarlı, 1990: 202).

Bazı bilim adamları da nazarı bioenerji kapsamında incelemiş, insanların gözlerindeki morötesi ve kızılötesi ışınların kızgınlık, hırs ve kıskançlık duygularıyla karşısındaki obje veya nesneye zarar verdiklerini belirtmişlerdir (Çağınlar, 2006: 1).

Her insanda az da olsa bulunan ve etki alanı kişiden kişiye değişen nazar etkisinin fazla olabileceği ve bu etkinin nazarlıkları bile parçalayabileceği düşünülmektedir (Karakurt, 2011: 138).

Nazar'ın Tarihi Kökeni

Kökeni ve ortaya çıkış tarihi kesin olarak bilinmeyen nazar kavramı hakkında inceleme yapan araştırmacılar arasında, Aaron Brav, Abdulkadir Emeksiz, Ahmet Gökçimen, A. Murgoci, A. Stevart Woodburne, Bess Allen Donaldson, Durmuş Tatlılıoğlu, Erman Artun, Hatice Kübra Uygur, H.Z.Koşay, Jamal Karam Harfouche, Mustafa Arslan, Mustafa Temiz, Nilgün Çıblak, Oleksandr Symonenko, Olena Dzneladze, Orhan Acıpayamlı, Râşid B. Hüseyin El-Abdulkerim, Şükrü Haluk Akalın, Thomas Davidson, William Carleton, Yaşar Kalafat ve Zekiye Çağınlar'ı göstermek mümkündür. Bu çalışmalar sayesinde nazar kavramının ve nazarlıkların nasıl ortaya çıktığı aydınlığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Nazar konusunda kapsamlı bir araştırma yapan Stephan Langdon, nazar inancının Yunan ve Roma Uygarlıkları'ndan daha eskiye dayandığını ifade etmekte, nazarın Ortadoğu ve Avrupa'dan Hindistan'a kadar uzanan bir alanda yaygın olduğunu, Sümer metinlerinde M.Ö. 4-3 bin yıl öncesine kadar giden nazar metinli yazıtların bulunduğunu belirtmektedir. Bu metinler nazarın 6 bin yıllık tarihi geçişini kanıtlamaktadır (Langdon, 1992: 39).

Nazar

Tarihi çok eskilere dayanan nazar inancının tam olarak ne zaman ortaya çıktığı bilinmemektedir (Marchese, 2001-2002: 35). Babil ve Mısır gibi çok eski medeniyetlerde var olduğu bilinen nazar inancına, bugün Avrupa, Balkanlar, Orta-Doğu ve Asya Ülkelerinin çoğunda rastlamak mümkündür (Yılmaz, 2008: 419-420). Azerbaycan, Türkmenistan, Hazara, Karakalpak, Dağıstan, Nogay, Kabartay, Karaçay, Karay, Ahıska, Bulgar, Gagauz,

² Parapsikoloji, düşünce gücüyle olayları kontrol etme, nesnelere hareket ettirme ya da şekillerini değiştirme yetisi olarak ifade edilmektedir (Budak, 2000: 621).

Başkurt, Çuvaş, Altay, Tatar (Kalafat, 2002: 3-345) ve Kazak Türklerinde de nazar inancının olduğu bilinmektedir (Yılmaz, 2008: 417-430).

İslam inancında nazarın var olduğu, akaid ve kelam kitaplarında nazarın inanılması gereken bir inanç olarak yer aldığı ve Hz. Muhammed tarafından nazardan sakınmak için öğretilen dualar olduğu bilinmektedir. Hz. Muhammed'in "*Nazar'dan Allah'a sığınınız. Çünkü göz (değmesi) gerçektir.*" hadisi, İslamiyet'te nazar inancının varlığı kanıtlanmakta fakat nazardan korunmak için kullanılan nazarlık vb. uygulamaların yasak olduğunu göstermektedir (Çıblak, 2004:103).

Arapçada ve Türkçede bakış anlamına gelen nazarın, mavi gözlü kişilerde daha fazla bulunduğu inanılmaktadır (Bayrı, 1955: 1107). Nazara gelen kişilere "*göze gelmiş, göz değmiş*"; nazar eden kişilere de "*kem gözlü*" denilmektedir (Kuşat, 2004: 23; Çelik, 1995: 192). Kem gözlülerin sadece insanlara değil mal ve mülke de gözünün değdiği bilinmektedir (Kalafat, 2002: 31).

Bilinçli ya da bilinçsiz olarak ortaya çıkan nazar bazen büyü kavramı ile de karıştırılmaktadır. Aslında nazar, büyü gibi kasıtlı faaliyetlerden tamamen farklı bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Arap tarihçi İbn-i Haldun'dan doğrudan alıntı yapan Alan Dundes, büyüünün kasıtlı olarak ve karşıdaki obje ve nesneye zarar vermek amacıyla yapıldığını, nazarın ise farkında olmadan ortaya çıkan ve gelişen bir eylem olduğunu ifade etmektedir. Bu yönüyle de nazarın büyü gibi faaliyetlerden tamamen farklı olduğunu belirtmiştir (Dundes, 1992: 259). Dundes, nazar değmiş kişinin durumunun büyüde olduğu gibi ölümle sonuçlanabileceğini, büyüde kasıtlı bir teknik varken nazarda, nazarı değen kişinin eyleminin ölümle sonuçlanabileceğinin farkında olmadığını savunmaktadır (Dundes, 1992: 260).

Roux, "*Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar*" adlı eserinde, insanların doğa ve farklı güçler karşısında ne kadar güçsüz olduklarını ve bu güçsüzlüklerini de çeşitli hayvan ve bitkileri kullanarak gidermeye çalıştıklarını aktarmaktadır (Roux, 2005: 91).

Nazardan korunmak ve nazarın giderilmesi için nazarlıklar kullanılmıştır. Bu nazarlıklar farklı toplumlar tarafından çeşitli formlarda karşımıza çıkmaktadır. Birçok yerde karşımıza çıkan nazarlık uygulamaları Safranbolu'da da geniş bir uygulama alanına sahiptir.

Nazarlık

Dünyanın birçok yerinde köklü bir inanç olan nazardan korunmak için çeşitli yöntemler ortaya çıkmıştır (Baykal-Ertem, 2009: 16). Nazardan korunmak ve etkisiz hale getirmek için kullanılan objelere ve yazılara nazarlık adı verilir. Bu nazarlıkların bir kısmı maden, bir kısmı bitki, bir kısmı hayvanların parçaları, önemli bir kısmı da dini metinlerden alınmış dualar (Karanfil-Güldemir, 2008: 78), kutsal isimlerden, sözlerden ve değişik renkteki cam ve metal objelerden oluşmaktadır.

Safranbolu'daki yapıların beden duvarlarına, giriş kapılarına ve saçak altlarına, kaplumbağa kabuğu, hayvan kafatasları ve boynuzları, at nalı, çan ve cam nazarlıklar asmak; duvarlara, Maşaallah, Maşaallah Kâne, Ya Hafız yazmak sık rastlanılan uygulamalardandır. Nazar değmesinden endişe edilen canlı varlıklara nazar boncuğu takmak, cansız varlıklara da at nalı, çan, kafatası ve boynuz asmak, Anadolu'da yaygın bir kullanım alanına sahiptir.

Safranbolu'da Nazar İnancı ve Nazarlıklar

Safranbolu'da halk, nazardan korunmak için, dua okumak, kurşun döktürmek, tütsülenmek, nazarlıklar takmak, muska taşımak, evlerin görülebilir yerlerine at nalı, kaplumbağa kabukları, geyik boynuzları ve kafatasları asmak, Maşaallah, Maşaallah Kâne, Ya Hafız yazmak vb. uygulamalar tercih etmişlerdir. Bütün bu uygulamaların temelinde, *“kötü göz evleri boşaltır, mezarları doldurur”* (Mollaibrahimoğlu, 2008: 97-98) düşüncesi yatmaktadır. Çünkü nazarın canlı varlıklara zarar verdiği gibi cansız varlıklara da zarar verebileceği düşünülmektedir (Dundes, 1992: 258). Bütün bu korunma yöntemlerinin yanında insanlar, hem kendilerini hem de buldukları mahalleleri, bağ-bahçeleri, oturdukları evleri, odaları ve yeni inşa ettikleri yapıları nazar ve kem gözlerden korumak için bazı önlemler almaya çalışmışlardır. Günümüzde Safranbolu'da bu uygulamalar evlerin cephelerinde ve kapılarında sıkça görülmektedir.

Ortaya çıktığı toplumla gelişen ve değişen nazar inancı, psikolojik, sosyolojik, coğrafik, dinsel olay ve olgularla şekillenmektedir. Bu şekillenmeler Safranbolu'da değişik form ve çeşitte nazarlıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'da, özellikle Safranbolu'da geyik boynuzları, binaların görülen cephelerine nazarlık olarak, ocak başlarına da bereket için takılmaktadır. Türkistan'da, Kerkük'te, Erbil'de ve Anadolu'da birçok yapıda geyik boynuzu olduğu bilinmektedir (Kalafat, 2006: 1-10).

Eski dönemlerde sade bir formda yapılan nazarlıklar, günümüzde zarafet, süs ve aksesuar amaçlı kullanılarak gerçek amaçlarından uzaklaşmaya başlamışlardır (Uygur, 2013: 155). Bu değişim içerisinde nazarlıklar, geçmişten günümüze varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Nazarlıklar genellikle evlerin kapı kemerleri, kilit taşları ve atkı taşlarında, cephelerde çatı çıkmaları altında, pencere dizileri üstünde ve üst kat köşelerinde yer almaktadır. Atkı taşlarında, kapı ve çeşme kemerlerine, çeşmelerin ön cephelerine, aynalık bölümlerine, kemer kilit taşlarına, taş ve mermer malzemeden yapılmış nazarlıklar yerleştirilmiştir.

Evlerin ceplerine ip, çivi ve sarkaçlar yardımıyla tutturulmuş kafatası ve boynuzlardan oluşan nazarlıklar, çoğunlukla ön cephelerde ve her açıdan görülebilir noktalarda bulunmaktadır. Evlerin cephelerinde olduğu kadar iç bölümlerinde de nazarlıklara yer verilmiştir. Bu tür nazarlıklar genellikle evlere gelen misafirler tarafından kolaylıkla görülebilen, giriş ve üst kat sofaların duvarlarına kalem işi tekniğinde ya da panolar halinde yerleştirilmiştir.

Büyük çoğunluğu yapı beden duvarlarına yerleştirilen nazarlıklar, genellikle siyah renkte yazılmış ve çerçevelerle süslenmiştir. Bu çerçevelerde mavi, yeşil, kırmızı ve sarı renklerin farklı tonları kullanılmıştır (Günay, 1999: 179-190).

Safranbolu nazarlıklarında mavi daha çok zemin ve çerçeve süslemelerinde kullanılmıştır. Çerçevelerde yapraklar yardımıyla oluşturulmuş süslemeler bitkisel çelenk görünümündedir. Safranbolu nazarlıklarının çevresinde kullanılan renklerde daha çok vurgu ve dikkat uyandırabilecek uyarıcı tondaki kırmızı, mavi, sarı ve yeşil renkler tercih edilmiştir.

Safranbolu'da kazıma, kabartma ve kalemişi tekniklerde oluşturulan nazarlıkların yanında, hayvan kafatası ve boynuzları, kaplumbağa kabukları, at nalı, çan ve cam boncuk nazarlıklar da yer almaktadır.

Nazarlık Teknikleri ve Çeşitleri

1. Yazılı Nazarlıklar

Bu çalışmada yazılı nazarlıklar, kalem işi ve kazıma-kabartma teknikli nazarlıklar olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Kalem işi nazarlıkların büyük çoğunluğu yapı beden duvarlarında, ikinci ve üçüncü kat seviyelerinde, pencere araları veya saçak altlarında yer almaktadır. Kazıma ve kabartma teknikli nazarlıklar ise kapı kemerlerinin kilit taşlarına,

atki taşlarında ya da mermer ve taş levhalara yazılı olarak yapı beden duvarlarına yerleştirilmiştir.

1.1. Kalem İşi Nazarlıklar

Kalem işi süslemeler evlerin içlerinde, pastoral ve natürmort kompozisyonlarda, cephelerde ise bitkisel bezemeler halinde görülmektedir. Kalem işi nazarlıklar, yapıların içlerinde evin ortak alanı olarak kullanılan bölümlerde (Eti ve Akpınar, 2003: 167), cephelerde ise genellikle ikinci ve üçüncü kat beden duvarlarında, pencere aralarında ya da saçak altlarında yer almaktadır.

Kalem işi nazarlıkların çevrelerinde üzüm salkımlarından ve çeşitli çiçek türlerinden oluşan barok etkili bitkisel bezemeler bulunmaktadır (Günay, 1998: 332). Cephelerde bitkisel bezemelerin yoğun olarak kullanılmasında dönem üslubunun yanı sıra bölgenin zengin bağ ve bahçelere sahip olmasının da etkili olduğu düşünülmektedir.

Kalem işi nazarlıklarda boya malzemesi olarak toprak boyaların ve bağlayıcı malzeme olarak da yumurta akının kullanıldığı bilinmektedir (Eti ve Akpınar, 2003: 168). Bu boya türleri doğal olduğu için renklerini günümüze kadar koruyabilmiştir. Safranbolu'daki kalem işi nazarlıkların çerçevelerinde kırmızı, sarı, mavi, yeşil ve yeşil tonları, ortadaki yazılarda ise siyah tonları tercih edilmiştir.

18. – 19. yy'a tarihlenen Safranbolu yapılarındaki nazarlıkların çerçevelerinde, dönem üslubu barok bezemelere yer verilmiştir. Nazarlık çerçevelerindeki süslemelerinin yalın ve basit teknikte yapılması, hemen hemen hepsinin aynı formda olması taşra üslubunda yapıldıklarını göstermektedir. Nazarlıklarda barok dönemin ışık-gölge oyunlarına yer verilmemiş, sadece dönemin genel formları olan S ve C kıvrımları tercih edilmiştir. Nazarlık çerçevelerindeki bezemelerin işçilik yönünden zayıf olmalarına rağmen, orantılı olmaları nazarlıklara görsel bir zenginlik kazandırmıştır³.

³ Safranbolu Çeşme Mahallesi, Kara Üzüm Sokak, No: 16'da yer alan İbrahim Canbolat Evi, Dış cephede, saçak altında yer alan süslemeler açısından çok zengin bir kompozisyona sahiptir. Safranbolu Eski çarşı, Bağlar, Kıranköy ve yakın semtlerde bu kadar süslü başka ev bulunmamaktadır. Giriş cephesinde saçak altında nazarlıkların da yer aldığı geniş bir bitkisel kuşak yer almaktadır. Çeşitli bitkisel yapraklar ve barok dal figürleri arasında rengarenk çiçekler bulunmaktadır. Barok nitelikli sütunlar yardımıyla oluşturulmuş olan bölümler ve aralarına çeşitli dallar arasına yerleştirilmiş Maşallah yazılı nazarlıklar bulunmaktadır. Figürlerde ve nazarlıkların çevresindeki barok dallarda yeşil, kırmızı ve sarı renk kullanılmıştır. Yazı konturlarında ise bütün nazarlıklarda olduğu gibi siyah renk kullanılmıştır.

Nazarlıklar, yapıların cephelerinde oldukları için mekanik çözümlere maruz kalmaktadır⁴. Mekanik çözümlenin en önemli örneklerinden birisi, Mektepçiler Evi'nin malakari tekniğinde düzenlenmiş batı cephesinin sağ üst köşesinde bulunan kalem işi teknikli “Maşaallah-120” (muhtemelen 1200) yazılı nazarlıktır⁵.

Ahşap malzemeden yapılan Safranbolu evlerinin cephelerindeki kalem işi nazarlıklar, ahşap malzemenin çalışma özelliğinden dolayı sıvaların büyük oranda dökülmesiyle tahrip olmuştur. Saçak altlarına yakın seviyelere yerleştirilmiş nazarlıklar ise yapı beden duvarlarının alt bölümlerindeki nazarlıklara oranla daha uzun ömürlüdür.

1.2. Kazıma ve Kabartma Teknikli Nazarlıklar

Taş ve mermer malzemelerin üzerlerine kazıma ve kabartma tekniğinde nazarlıklar yapılmıştır. Büyük çoğunluğu taş yapılarda karşımıza çıkan bu teknikteki nazarlıklara, çeşmelerin aynalık bölümlerinde, kemer alınlıklarında, kemer köşelerinde, kemer kilit taşlarında sıkça rastlanılmaktadır. Evlerde ise kapı kemerlerinde, atkı taşlarında ve ayrıca mermer ve taş kitabelerin yapı beden duvarlarına yerleştirilmesi ile oluşturulmuş nazarlıklarda görülmektedir.

Kalem işi ve kazıma-kabartma teknikli nazarlıklar, formlarına göre on başlık altında incelenmiştir.

a) Sade Düzenlemeli

Sade bir düzenlemeyle kalem işi tekniğinde oluşturulan nazarlıklar, evlerin beyaz, krem veya mavi boyalı cephelerine yerleştirilmiştir. Anadolu'nun birçok yerinde rastlanılan sade düzenlemeli nazarlıklara Safranbolu'da da yapıların cephelerinde, atkı taşlarında ve su yapılarında rastlamak mümkündür.

Safranbolu'daki sade ve yalın düzenlemeli bu nazarlıklar, cephelerin ikinci ve üçüncü kat seviyelerinde, pencere aralarında ve köşelerde yer almaktadır. Bu örneklerden biri üçüncü kat seviyesinde, oda çıkmalarının ortasında, pencere üzerinde yer almaktadır ve mavi zemin üzerine yapılmıştır. Maşaallah Kâne yazılı nazarlığın altında 1328 tarihi bulunmaktadır. Sade düzenlemeli diğer bir nazarlık örneği ise Bağlarbaşı Mahallesi, Kabakçı Cami Sokak'taki

⁴ Bu nazarlıklar ve çevresinde bulunan bezemeler güneş ışınları, rüzgar, yağmurlarla zamanla tahrip olmuştur.

⁵ Dairesel figür çevresine yerleştirilmiş olan balık figürlerinin nazardan önlediğine ve uğur getirdiğine inanılmaktadır. Çok yaygın bir kullanım alanına sahip olan bu figürler Safranbolu'da sadece Mektepçiler Evi'nin batı cephesinde tasvir edilmiştir (Oğuz, 2001: 115).

Mehmet Yıldırım evinin cephesinde bulunmaktadır. Nazarlık, beyaz badana üzerinde, ikinci kat seviyesinde, beden duvarının köşesinde simetrik şekilde bulunmaktadır. Köşenin iki cephesinde de Maşaallah yazılı birer nazarlık yer almaktadır. İkisi de sade bir düzenlemeye sahip olan nazarlıklardan sağdakinin altında 1288 tarihi yer alır(Foto. 3). Bir diğer nazarlık da krem tonunda badana üzerine, yapı beden duvarının sol üst köşesine yerleştirilmiştir. Nazarlıkta sadece Maşaallah yazmaktadır.

b) Damla Formlu

Damla formlu nazarlıklar Safranbolu evlerinde ve çeşmelerinde yoğun olarak kullanılmıştır. Bu formdaki nazarlıkların bazıları kalem işi bazıları ise taş ve mermer malzeme üzerine kazıma ve kabartma tekniğinde yapılmıştır. Evlerin beden duvarlarına kalem işi tekniğinde yerleştirilmiş olan damla formundaki nazarlıklar, özellikle saçak altlarında, köşelerde ve pencereler arasında görülmektedir. Damla formlu nazarlıkların büyük çoğunluğu kalem işi tekniğinde oluşturulmuştur. Siyah renkte yazılmış nazarlıkların damla formu Maşaallah yazısının M ve Ş harfleri ile şekillendirilmiştir. Bu harflerin uzantıları nazarlığın altından sol üst bölümüne doğru uzanarak damla formunun sol kısmını oluşturmakta, damla formunun sağ kısmı ise sol kısma simetrik olarak tamamlanmaktadır. Günümüzdeki dikdörtgen pano içerisinde yer alan damla formlu nazarlıklar, yağlı boya ile yapılmıştır.

Taş ve mermer malzemedden yapılmış damla formlu nazarlıklar ise kapı kemer ve atkı taşlarında, beden duvarlarında, çeşmelerin sivri kemer alınlıklarında ve ayna bölümlerinde yer almaktadır. Taş ve mermer malzeme üzerine kazıma ve kabartma tekniğinde oluşturulan damla motifleri de, kalem işi teknikte olduğu gibi M ve Ş harflerinin düzenlenmesiyle şekillendirilmiştir.

Hacı Halil Mahallesi, Cılbır Sokak İsmail Avcı evinin saçak altında (Foto. 4), Bağlarbaşı Asmaz Konak ikinci kat sofanın alınlığında (Foto. 5), Hıdırlık Yokuşu Babasultan Mahallesi, Güngör Ergin evinin saçak altında (Foto. 6), Karaali Mahallesi, Yokuşbaşı Sokak 6 kapı numaralı evin saçak altı köşesinde (Foto. 7), Karaali Mahallesi, Kışlayanı Sokak Fatma Erdem'in evinin ön cephesinde (Foto. 8) ve Karaali Mahallesi, Akpınar Sokak Kalafatoğlu Konak'ın cephesinde (Foto. 9) bulunan damla motifli nazarlıklar kalem işi tekniğinde; Safranbolu Eski Çarşı Belediye Binası karşısı, Akın Sokak Nazif Bayramgil evinin saçak altında (Foto. 10), Bağlarbaşı Mahallesi, Antep Sokak Gımırılar evinin birinci kat cephesinde (Foto. 11), Çeşme Mahallesi, Arasta arkası sokak Şükrü Efendi Çeşmesi'nin

ayna bölümünde (Foto. 12), Aymazlar Caddesi, Ali ve Hasan Baba Türbesi'nde saçak altında (Foto. 13), İzzet Mehmet Paşa Mahallesi, Manifaturacılar Sokak İzzet Mehmet Paşa Cami'nin avlu giriş kapısının yuvarlak kemer kilit taşında (Foto. 14) ve Bağlarbaşı Kabakçı Cami Sokak Köroğlu Konak'ın giriş cephesinde (Foto. 15) yer alan nazarlıklar da taş ve mermer malzemeler üzerine kazıma ve kabartma teknikleriyle oluşturulmuştur.

c) İbrik Formlu

Yapı beden duvarlarında, saçak altlarında ve çeşme cephelerinde sıkça rastlanılan bir formdur. Safranbolu'da yapı duvarlarına yerleştirilmiş ibrik formlu nazarlıklar kalem işi tekniğinde yapılmışken çeşme cephelerinde yer alan nazarlıklar taş ve mermer malzeme üzerine kazıma ve kabartma tekniğinde oluşturulmuştur. Bu nazarlıkların dışında farklı bir türdeki örnek ise dikdörtgen ahşap çerçeve içine, beyaz kağıda siyah renkte oluşturulmuştur. Nazarlık, yapının üçgen alınlığına saçak altına yerleştirilmiştir. Kırmızı, mavi, yeşil, sarı ve siyah renklerde olan ibrik formlu Maşaallah yazılı nazarlıklar, pencere aralarına, yapı beden duvarlarının köşe bölümlerine, çatı saçaklarının altlarına yerleştirilmiş ve cephelerde aynı tarzda işlenmişlerdir.

İbrik formları, S ve C kıvrımlı üç yapraklı dallar yardımıyla düzenlenen renkli çerçevenin merkezinde yer alır. İbrik formlarının kulp ve emzik bölümleri duruş şekillerine göre, damla formlarında olduğu gibi M ve Ş harfleri ile oluşturulmuştur.

Günümüzde Hacı Halil Mahallesi, Cılbır Sokak İsmail Avcı evinin saçak altında (Foto. 16), Karaali Mahallesi, Yokuşbaşı Sokak 6 kapı numaralı evin saçak altında (Foto. 17-18), Akçasu Mahallesi, Ulukavak Sokak 14 kapı numaralı evin üçgen alınlığında (Foto. 19) ve Hacı Halil Mahallesi, Cılbır Sokak Cılbırpınarı Çeşmesi'nin sol ve sağ üst alınlığında (Foto. 20-21) bulunan nazarlıklar Safranbolu'daki ibrik formlu nazarlık örneklerindedir.

d) Vazo Formlu

Vazo formlu nazarlıklar genellikle çeşmelerin ön cephelerinde tasvir edilmişlerdir. Safranbolu'da arastanın doğusunda yer alan Kahya (Sarı Altın) Çeşmesi'nin ayna bölümünde vazo tasvirli nazarlık yer almaktadır (Foto. 22). Lülenin yer aldığı bölüm dairesel kabartma formu içerisinde betimlenmiştir. Lüle bölümünün üstünde kıvrımlı bir kaide üzerine yükselen vazo, içindeki çiçek kıvrımları gibi tasvir edilmiş iki kulplu, yüksek kaideli ve uzun boyunludur. Ağız bölümünden başlayan bu iki kulp S formunda kıvrılarak şişkin gövdenin omuzlarında son bulmaktadır. Çiçek buketlerinin ortasına yukarıda bir gülbezek (Rozet) yer

almaktadır. Tam olarak tanımlanamayan çiçek buketleri vazo içerisinde çıkan S ve C kıvrımlı kalın dalların uç bölümlerinde yer alarak çeşmenin ayna bölümünü donatmaktadır. Vazonun gövdesinde Maşaallah yazmaktadır.

e) **Gülabdan Formlu**

Genellikle güzel kokuların konulduğu şişeler olarak kullanılan gülabdanlar, Safranbolu yapılarının cephelerinde kalem işi tekniğinde nazarlık formu olarak kullanılmıştır.

Yapıların ikinci ve üçüncü kat seviyelerinin köşelerinde, bitkisel çerçeveler içinde yer alan gülabdanlar ince bir el işçiliğiyle oluşturulmuştur. Gülabdanların merkezinde Maşaallah ve Maşaallah Kâne yazıları yer almaktadır. Bu yazıların M ve Ş harfleri gülabdanların sol bölümünü oluşturmaktadır. Gülabdan formları ve içlerindeki nazarlıklar siyah renkteyken etrafındaki çerçeveler beyaz, mavi ve sarı renklere sahiptir. Bitkisel çerçevenin altında, farklı biçim ve renklerde, uçları püsküllü ince uzun sarkaçlar yer alır.

Safranbolu'da Gülabdan formulu nazarlık örneklerine Çavuş Mahallesi, Hilmi Bayramgil Sokak İsmail Işık evinin saçak altı köşesinde (Foto. 23) ve Mehmet Kurtulan Meydanı, Kayadibi Sokak Şahinler evinin saçak altı köşesinde (Foto. 24) rastlanmaktadır.

f) **Daire Formlu**

Safranbolu'da bilinen daire formulu dört nazarlık bulunmaktadır. Bu nazarlıklardan ikisi mermer malzeme üzerine, biri taş üzerine kabartma tekniğinde diğeri ise yapı beden duvarına kalem işi tekniğinde yapılmıştır.

Mermer malzeme üzerine kabartma tekniğinde yapılmış daire formundaki iki nazarlık günümüzde özgün konumlarından farklı yerlerde bulunmaktadır. Orijinallerinde çeşmelerin kilit taşları olan nazarlıklardan biri Kileciler Çeşmesi'nin sağında diğeri ise Yüzbaşı Çeşmesi'nin solunda duvara gömülü durumdadır. Taş malzemeli nazarlık ise Köprülü Çeşmesi'nin sivri kemer kilit taşına kabartma tekniğinde yapılmıştır. Kalem işi teknikli son örnek ise Karaali Mahallesi, Yokuşbaşı Sokak'ta yer almaktadır (Foto. 25). Yapının üçüncü kat beden duvarında bitkisel bezemeli çelenk ortasında daire formulu olarak tasarlanmıştır. Daire formu Maşaallah yazılı nazarlığın M ve Ş harflerinin uzantılarıyla sağlanmıştır (Foto. 26-27).

g) **Bitkisel Çerçevesi**

Günlük kullanım eşyalarından süs eşyalarına varıncaya kadar birçok nesne üzerinde bitkisel bezemelere rastlamak mümkündür. Safranbolu nazarlıklarında çiçek ve yaprak

motiflerinin çoğunlukta olduğu bitkisel bezemeler görülmektedir. Evlerin sofa ve odalarının tavana yakın bölümlerde bitkisel bezemelere yer verilmiştir. Bazen süsleme unsuru olarak kullanılan ve inşa-tamir kitabelerinin konturlarını belirleyen bitkisel süslemeler, nazarlıkları da sınırlandıran motifler olarak karşımıza çıkmaktadır. Büyük çoğunluğu ikinci ve üçüncü katlarda, pencere dizileri arasında ya da saçak altlarında yer almaktadır. Nazarlıkların çevresini saran çiçek ve rumi yapraklarından oluşan bitkisel bezemeler, mavi, yeşil, kırmızı ve sarı renkte kalem işi tekniğinde yapılmıştır. S ve C kıvrımları ile oval bir madalyon halini alan bitkisel çerçevelerin merkezinde nazarlıklar bulunmaktadır.

Safranbolu'da bitkisel çerçeveli nazarlıklar arasında en önemlisi Eski Çarşı Kale Altı'nda yer alan İbrahim Canbulat'ın evidir (Foto. 29-30). Karaali Mahallesi, Yokuşbaşı Sokak 6 kapı numaralı evin saçak altında (Foto. 28) ve Musalla Mahallesi, Manifaturacılar Sokak Kileciler Çeşmesi'nin alınlığında (Foto. 31) bulunan nazarlıklar da bitkisel çerçeveli nazarlıklara örnek olarak gösterilmektedir.

h) Yıldız Formlu

Halk inançlarına göre yıldızların, insanlar üzerinde doğumdan başlayarak tüm yaşamında belirleyici bir rol üstlendiği bilinmektedir. Halk arasında her insanın bir yıldızı olduğuna, yıldızlarla insanlar arasında özel bir bağ kurulduğuna ve yıldızı parlayan kişinin maddi ve manevi olarak yüceldiğine, yıldızı kaybolan ya da matlaşan kişinin ise sıkıntılara düşeceğine inanılmaktadır (Eşmeli, 2006: 86).

Safranbolu'da bazı evlerin (Baba Sultan Mahallesi, Naip Tarlası Sokak, No: 13 ve Hacı Halil Mahallesi, Cılbır Sokak, Kilci Cami Yanı No:43 Ev), ikinci kat pencere seviyelerinin üstünde ters konumlandırılmış mavi yıldızların yer aldığı görülmektedir (Foto. 32-34). Nazardan koruduğuna inanılan bu mavi renkli yıldızların evlerin cephelerine, genellikle pencere dizileri üstüne ve saçak altlarına yerleştirdikleri görülmektedir. Ters konumda tasvir edilen bu yıldızların gece ve gündüzü temsil ettiği düşünülmektedir.

Dikdörtgen Pano

Yapı beden duvarlarında ve çeşmelerin kemer ve alınlıklarında görülen bir formdur. Yapılarda çoğunlukla kalem işi tekniğinde, siyah boya ile oluşturulan (Maşaallah ve Maşaallah Kâne) nazarlıklar, dikdörtgen panolar içerisinde yer almaktadır. Kabartma tekniğinde, dikdörtgen panolar içerisinde yapılan bu nazarlıklara, Safranbolu'da, çeşme ve yapıların kemer kilit taşlarında, cephelerde ve alınlıklarda sıkça rastlanmaktadır.

Safranbolu’da Karaali Mahallesi, Kışlayanı Sokak Fatma Erdem’in evinin ön cephe sol köşesinde (Foto. 35), Mektepçiler Mahallesi, Kuburoğlu Sokak Suha Arın Kültür Sanat Merkezi’nin ikinci kat cephesinde (Foto. 36-36a), Eski Çarşı Kültür ve Turizm Vakfı saçak altında (Foto. 37), Eski Cami Sokak, Hidayetullah Çeşmesi karşısı 1 kapı numaralı evin giriş yuvarlak kemer alınlığında (Foto. 38) ve Bağlarbaşı Mahallesi, Değirmenbaşı Sokak Çeşmesi’nin kemer kilit taşında (Foto. 39) dikdörtgen panolu nazarlıklara rastlanmaktadır.

i) Kuş Tasvirleri

Safranbolu’da evlerin cephelerinde bitkisel bezemelerin dışında çeşitli tasvirlerin de yer aldıkları görülmektedir. Safranbolu Eski Çarşı’da, günümüzde Süha Arın Kültür ve Sanat Merkezi olarak adlandırılan yapının⁶ malakari teknikli batı cephesi üzerinde çarkifelek, ağaç, ibrik, kuş gibi birçok figür görülmektedir. Cephe üzerindeki bu figürlerden, refrigeriumu andıran, kalem işi tekniğinde, alçı ve taş işçiliğinde yapılan, 13 kuş tasviri ilgi çekmektedir. Kuş tasvirlerinden altısı, ikili duruş pozisyonunda, kabartma tekniğinde, batı cephenin farklı yerlerinde tasvir edilmiştir. Kalem işi tekniğindeki diğer yedi kuştan altısı, saçak altındaki küçük pencerelerin üstünde, ikili düzenlemeler halinde verilmiştir. Kalem işi tekniğindeki son kuş tasviri ise batı cephenin sağ üst bölümdeki küçük pencerenin altında, bir kadehin üstünde, sağında bardak ve ibrikle tasvir edilmiştir (Foto. 36-36a). Kalem işi tekniğindeki kuş tasvirleri yeşil ve kırmızı renktedir. Yöre halkı tarafından bu tasvirlerin nazarlık olarak kullanıldığı ifade edilmektedir.

2. Hayvan Parçalarından Oluşturulan Nazarlıklar

Hayvan parçalarından oluşan nazarlıklar Anadolu’da yoğun bir uygulamaya sahiptir. İnsanlar, at, geyik, kaplumbağa, koç, öküz gibi hayvanların bazı kemik parçalarından özel anlamlar çıkartmış, hayvanların kafataslarını ve kemiklerini nazarlık olarak kullanmışlardır (Kalafat, 2002: 30).

Birçok kültürde hayvan parçaları kullanılarak nazara karşı önlemler alınmaya çalışılmıştır. Genellikle ata kültü ile bire bir bağlantı içerisinde olan bu faaliyetlerin altında büyük oranda psikolojik sebepler yatmaktadır (Köse ve Ayten, 2009: 54). Ev sahipleri nazar dağılsın diye hayvan başlarını yapıların köşelerine ve çatılarına asmaktadır. (Uygun, 2013:

⁶ Mektepçiler Mahallesi Kuburoğlu Sokak’ta yer alan yapı Mektepçiler Evi olarak da bilinmektedir.

161). Bu uygulamalar Anadolu ve Azerbaycan Türkmenlerinde de görülmektedir (Kalafat, 2002: 34). Hayvan parçalarında oluşan nazarlıklar üç başlık altında incelenmiştir.

a) **Kaplumbağa**

Halk arasında kaplumbağa kabuğunun nazara karşı koruyucu bir gücü olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle bağ-bahçelerdeki mahsulleri ve ev, dükkan vb. yapıları nazardan korumak için herkesin görebileceği bir yere kaplumbağa kabukları asmışlardır (Çıblak, 2004: 8). Araştırmacılar tarafından kaplumbağa kabuğunun göze benzemesinin nazarlık olarak kullanılmasında etkili olabileceği düşünülmektedir (Çıblak, 2004: 121).

Safranbolu'da Çeşme Mahallesi, Akın Sokak Hanım Sultan Kafeterya'nın giriş cephesinde nazardan korunmak için kaplumbağa kabuğu kullanıldığı görülmektedir (Foto. 40).

b) **Hayvan Kafatası**

Mersin, Hatay ve Diyarbakır gibi birçok yerde, mahsulleri nazardan korumak için bağ-bahçe ya da tarlaların içine bir sıruk üzerinde at, eşek, koyun, inek, köpek gibi hayvanlardan birinin kafatasının dikildiği bilinmektedir (Çıblak, 2004: 8-9). Bu inanç 8. yüzyılda Göktürklerden beri görülen bir uygulamadır (Çıblak, 2004: 9; İnan, 1963: 3138).

Günümüzde Safranbolu'da, hayvan kafataslarının, evlerin giriş cephelerinde, sokağa bakan cephelerde, saçak altlarında ve köşelerinde yer aldığı görülmektedir (Foto. 41-47). Zincir sarkaçlar ya da çiviler yardımıyla tutturulmuş, kemiğin doğan rengindeki bu kafataslarının, yapıları ve içindeki kişileri nazardan koruduğuna inanılmaktadır. Hatice Hanım Konağı'nın saçak altı köşe bölümünde, Tasavvuf Yolu Dernek Binasının giriş cephesinde, Mücahit Özçelik Evi'nin Saçak Altı bölümünde olduğu gibi Safranbolu'da birçok yapıda Hayvan Kafatasının nazarlık olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Hayvan Boynuzları

Hayvan kafataslarında olduğu gibi, at, koç, öküz ve geyik gibi hayvan boynuzlarının, yapıların her açıdan görülebilecek noktalarına yerleştirilmesiyle, buraları ve içlerindeki kişileri nazara karşı koruduğu düşünülmektedir. Türklerin avladıkları geyiklerle ilgili bazı inanışlara sahip oldukları bilinmektedir (Yeşildal ve Karadavut, 2007: 103). Göktürklerin ve Uygurların kurttan türeyişi ile ilgili efsaneler, Türk Mitolojisi'nde yer alan türeyiş efsanelerinin temelini oluşturmaktadır. Türk Mitolojisi'nde kurttan başka geyik de hayvandan türeyiş unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır (Yeşildal ve Karadavut, 2007: 103).

Anadolu'da ise Geyik Baba, Geyikli Baba gibi ulu kişilerin efsanelerinde, geyiğe binilerek savaşa gidildiği, geyiklere kereste taşınarak cami yaptırıldığı ve geyiklerin öksüz

bebeklere süt verdiği düşünölmektedir. Bursa-Kestel'deki Geyikli Baba, Samsun-Alaçam'daki Geyik Koşan, Safranbolu Göveren'deki Geyik Baba Türbeleri geyiğın Anadolu'da kutsallaştırıldığını kanıtlayan örneklerdir (Kalafat, 2003: 33).

Anadolu dışında ise Sibirya'da, Kerkük Yöresi'nde ve Hazar Bölgesi'nde nazardan korunmak için yapıların giriş kapılarına ve beden duvarlarına geyik boynuzlarının asıldığı görölmektedir. Kerkük yöresi Türkmenleri nazardan korunmak için ambar ve avlu kapılarına ceylan boynuzu asarlarken, Uluğ Türkistan'ın özellikle iç kısımlarında, Anadolu'da ve Azerbaycan'da aynı maksatla geyik boynuzu kullanılmaktadır (Kalafat, 2007: 34). Hazar Türklerinde evlerin giriş kapısına nazara karşı geyik ve koçboynuzu takıldığı bilinmektedir (Kalafat, 2007: 309).

Yapıları ve kabirleri kötü güçlerden korumak için kullanılan kafa kemikli nazarlıklar boynuzlu ve sivri boynuzlu olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise geyik boynuzlarının güçlü bir nazarlık olduğu kabul edilmekte ve evlerin cephelerine asılmaktadır (Yeşildal ve Karadavut, 2007: 110).

Günümüzde Safranbolu'da; Gıdırlar Evi'nin saçak altı bölümünde, Mücahit Özçelik Evi'nin saçak altı bölümünde, Bağlarbaşı Saray Otel'in saçak altı bölümünde, Hacı Memişoğlu Konağı'nın saçak altı bölümünde, Ağa Çeşmesi Konuk Evi'nin Saçak Altı Bölümünde, Gül Evi'nin Kapısının atkı taşında, Sayınlar Otel'in giriş kapısı üzerinde olduğu gibi Safranbolu'da yapıların çeşitli yerlerine asılmış olan boynuzların tehlikeli bakışlara karşı koyarak nazarı önlediğine inanılmaktadır(Foto. 48-57).

3. Cam Nazarlıklar

Nazarlık kullanımında en yaygın ögenin cam nazarlıklar olduğu bilinmektedir. Cam nazarlıkların, kolye, künye, yüzük, bileklik v.b. takı eşyası olarak kullanılmalarının yanı sıra yapı beden duvarlarında da kullanıldıkları görölmektedir (Foto. 58).

Nazara karşı kullanılan nazar boncuklarının çıkış noktası Anadolu'dur. İslamiyet öncesi Türk inanışlarından kalma nazar boncuğu inancı, İslamiyet'in nazar boncuğuna karşı olmasına rağmen geleneklerden dolayı kullanılmaya devam etmiş ve günümüze kadar gelmiştir (Baykal Ertem, 2009: 113).

Nazar boncuklarının genelinin göz şeklinde olmasından dolayı Marchese (Marchese, 2001-2002: 42), Dzeladze ve Symonenko (2009: 197) gibi araştırmacılar nazarlıkları göz boncukları olarak adlandırmışlardır. Nazar inanışında mavi göz tehlikesine karşılık mavi renkteki nazarlıklar önem kazanmış ve insanın dış dünyaya açılan penceresi (gözü) mavi cam

boncuk olarak tasvir edilmiştir (Acıpayamalı, 1962: 20). Kars yöresinde mavi gözlü insanlara “göy gözlü” denilmekte ve o insanlardan çekinilmektedir (Kalafat, 2010: 114). Farklı bölgelerde çeşitli isimlerle anılan bu türdeki kişilere Safranbolu’da “kengözlü” denilmektedir.

Safranbolu’da Eski Çarşı ağırlıklı olmak üzere, modern yapılarda da cam nazarlıkların kullanıldığı görülmektedir. Yapıların kapılarında, pencere alınlıklarında, korkuluklarında ve saçak altlarında cam nazarlıklar yer almaktadır (Foto. 57, 59). Bu cam nazarlıklar yapı cephelerine ya sarkaçlar yardımıyla tutturulmuş ya da yapıların sıvalarına gömülmüştür. Safranbolu’da Gülcüler Evi’nin saçak altı bölümünde, Mücahit Özçelik Evi’nin saçak altı bölümünde yer alan bu cam nazarlıkların, gelenek ve görenekleri devam ettirmesinin yanında süs eşyası olarak da kullanıldıkları bilinmektedir.

4. At nalı Nazarlıklar

At nalı formu nazarlıkların tam olarak ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı bilinmemektedir. Halk arasında, göz ve kaş formuna benzetilen at nalı nazarlıkların kengözlü kişilerin bakışlarına etki ettiği düşünülmektedir (Çelik, 1974: 183). Safranbolu’da geyik ve koçboynuzları ya da mavi cam boncuklar kadar olmasa da at nalı nazarlık kullanımı görülmektedir (Foto. 58). At nalı nazarlıklar genellikle evlerin giriş cephelerinde yer almaktadır. Safranbolu’da Karagözler Konuk Evi’nin ve Turgut Reis Konağı’nın giriş kapısı üstünde yer alan at nalı nazarlıklar eski bir inanış objesinin nazarlık olarak kullanılmaya devam ettiğinin göstergesi niteliğindedir.

5. Çan Nazarlıklar

Genellikle hayvanların boyunlarına asılan çanların, çıkardıkları sesler yardımıyla kötü bakışları şaşırtarak uzaklaştırdığına inanılmaktadır. Çanlar, Safranbolu nazarlıkları arasında en az kullanılan nazarlık türüdür. Bağlarbaşı Senti’nde bulunan Gülcüler Evi’nin saçak bölümüne sarkaç yardımıyla tutturulmuş cam ve çan nazarlık, Safranbolu’da çan nazarlıklara ait nadir örnekler arasında gösterilmektedir (Foto. 59).

6) Değerlendirme ve Sonuç

Safranbolu, çeşitli dönemlerde Roma, Bizans, Beylikler ve Osmanlı gibi birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Safranbolu halk kültürü, farklı dinlerden beslenmesiyle birlikte farklı geleneklerle ortak bir kültür oluşturmuştur. Günümüzde varlığını sürdüren nazar inancı

ve nazarlık olgusu, kaynağını psikolojik, sosyolojik, dini vb. inanç sistemlerinden almıştır. Yöre insanının gündelik yaşamını şekillendiren inançlardan bazıları Safranbolu’da nazar ve nazarlık olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanoğlu, eski dönemlerden günümüze kadar kaza, hastalık ve hatta ölüm gibi olumsuz etkilerinin olduğuna inandıkları nazardan korunmak için çeşitli yöntemlere başvurmuştur.

Araştırmanın büyük bölümü Safranbolu’nun Bağlarbaşı Mahallesi, Kıranköy Mahallesi, Eski Çarşı, Gümüş Mahallesi, Babasultan Mahallesi ve Çeşme Mahallesi gibi tarihi dokunun korunduğu semtlerdeki sivil-dini yapılar ve su mimarileri esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Buralarda yer alan nazarlıkların çeşit, teknik ve form özellikleri incelenmiş ve fotoğraflarla belgelenmiştir.

İncelenen nazarlıklar içerisinde kalem işi teknikli nazarlıkların hemen hepsinin sivil yapıların cephelerinde ve iç mekânlardaki sofalarda yer aldığı tespit edilmiştir. Yapı cephelerine kalem işi tekniğinde işlenmiş olan nazarlıklar toprak boyadan oluşturulmuştur. Damla, gülabdan ve ibrik formlarının çoğunlukta olduğu bu nazarlıkların çevrelerinde barok etkili S ve C kıvrımlı yapraklardan oluşan çelenk tasvirleri bulunmaktadır.

Sivil ve dini yapıların cephelerinde yer alan diğer nazarlıklar ise yapıların kapıların atkı taşlarında kemer kilit taşlarında ya da beden duvarlarında yer almaktadır. Atkı taşlarına ve kemer kilit taşlarına işlenmiş olan nazarlıkların hemen hepsi kabartma tekniğinde iken beden duvarlarında yer alan diğer nazarlıklar ise taş ve mermer levhalar üzerine kazıma ve kabartma tekniğindedir. Yapı cephelerine yerleştirilen taş ve mermer levhalar üzerindeki nazarlıklarda ağırlıklı olarak damla formunun tercih edilmiştir.

Su yapılarının cephelerine kabartma tekniğinde işlenen nazarlıklar daire ve damla formlarına sahiptir. Su yapıları üzerinde ünik iki nazarlık, form açısından dikkat çekmektedir. Bu örneklerden ilki, Cılbırpınarı Çeşmesi’nin sivri kemer alınlığının sol ve sağ bölümlerinde karşılıklı duran iki ibrik formu nazarlıktır. Kalem işi teknikli ibrik nazarlık formları ile birebir benzerlik gösteren bu nazarlıkların basit formları ve işçilikleri taşra üretimi olduklarını kanıtlamaktadır. İkinci örnek ise Eski Çarşıda Köprülü Mehmet Paşa Cami’nin kuzeybatı bölümündeki Kahya (Sarı Altın) Çeşmesi’nin ayna bölümünde yer almaktadır. Bu nazarlık, içerisinde çiçek demetleri bulunan vazo tasvirinin şişkin gövdesine yerleştirilmiştir.

Safranbolu sivil yapılarında geyik kafatası ve boynuzların nazarlık olarak kullanıldığı görülmektedir. Kalem işi, kazıma ve kabartma teknikli nazarlıkların çevrelerinde yer alan

bitkisel çerçeveleri, ibrik, gülabdan ve vazo formlarını, Safranbolu'nun içinde bulunduğu bölgenin su kaynakları ve bitki örtüsünün zenginliği ile açıklamak mümkün olacaktır. Ayrıca su yapılarındaki nazarlıkların ve sivil yapıların cephelerinde yer alan kalem işi nazarlıkların form ve süsleme açısından benzerlik göstermesi, yörede yaygın olan ortak form ve süslemelere dikkat çekmektedir.

Bütün bu nazarlıkların dışında cam, at nalı ve çan nazarlıkların günümüzde Safranbolu yapılarının cephelerinde ve saçak altlarında nazarlık olarak kullanıldıkları görülmektedir.

Günümüzde Safranbolu'da etkileri hala devam eden nazar inancı, sivil yapıların cephelerinde kalem işi tekniğinde yağlı boya ile oluşturulan nazarlıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütün bu incelemeler Safranbolu'daki nazar kavramını ve nazarlık inancının yaygın kullanım alanına sahip olduğunu kanıtlamaktadır.

SAFRANBOLU NAZARLIKLARININ GENEL DEĞERLENDİRMESİ							
YAPININ ADI	NAZARLIK	BULUNDUĞU YER	FORM	MALZEME	TEKNİK	TARİH	ADRES
Cıbr Sok. Ev	Maşaallah Kâne	Saçak Altı-Köşe	Bitkisel Çerçeve		Kalem işi		Cıbr Sok. Kılıcı Cami Yanı No: 43 Ev
Ev	Mavi Yıldız	Pencere Üstü	Yıldız		Kalem İş		Babasultan Mahallesi, Naip Tarlası Sokak, No: 13
Ismail Avcı Evi	Ya Hafız	Saçak Altı-Köşe	Bitkisel Çerçeve		Kalem işi	1311	Hacı Halil Mah. Cıbr Sok. Ev No: 28
Ismail Avcı Evi	Maşaallah	Saçak Altı	İbrik		Kalem işi		Hacı Halil Mah. Cıbr Sok. Ev No: 28
Ismail Avcı Evi	Maşaallah	Saçak Altı-Köşe	Bitkisel Çerçeve		Kalem işi	1311	Hacı Halil Mah. Cıbr Sok. Ev No: 28
Kel Hamdiler Evi	Maşaallah	Kapı Yuvarlak Kemer Kilit Taşı	Damla	Taş	Kabartma		Eski Çarşı, Çelik Gülersoy Caddesi Gümüş Sokak
Kel Hamdiler Evi	Geyik Kafatası ve Boynuzu	Saçak Altı On Cephe Alınlık			Kemik		Eski Çarşı, Çelik Gülersoy Caddesi Gümüş Sokak
Saim Doruk Evi	Maşaallah	Kapı Atkı Taşında	Damla	Taş	Kabartma		Çeşme Mah. Kale Altı Sok. No 7
Güngör Ergin Evi	Maşaallah Kâne	Saçak Altı-Köşe	Damla		Kalem İş		Hıdırlık Yokuşu Baba Sultan Mah. No:.....
Fatma Erdem Evi (Kileciler Konağı)	Maşaallah	Giriş Cephesi	Damla		Kalem İş	1300	Karaali Mah. Kışlayanı Sok. No 8
Fatma Erdem Evi (Kileciler Konağı)	Maşaallah	Grişi Cephesi Sol Köşe	Dikdörtgen Pano		Kalem İş	1300	Karaali Mah. Kışlayanı Sok. No 8
Fatma Erdem Evi (Kileciler Konağı)	Maşaallah	Arka Cephe Saçak Altı-Köşe	Dikdörtgen Pano		Kalem İş	1300	Karaali Mah. Kışlayanı Sok. No 8
Fatma Erdem Evi (Kileciler Konağı)	Maşaallah	Saçak Altı-Köşe	Dikdörtgen Pano		Kalem İş	1300	Karaali Mah. Kışlayanı Sok. No 8
Ev	Maşaallah	Saçak Altı-Köşe	Sade Düzenlemeli		Kalem İş		Karaali Mah. Akpınar Sok. No:45 Ev.
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı-Köşe			Kemik		Karaali Mah. Akpınar Sok. No:45 Ev.
Kültür ve Turizm Vakfı	Maşaallah Kâne	Saçak Altı-Köşe	Dikdörtgen Pano		Kabartma		Safranbolu Eski Çarşı Kültür ve Turizm Vakfı No: 22
Kültür ve Turizm Vakfı	Maşaallah	Kapı Kemeri	Damla	Taş	Kabartma		Safranbolu Eski Çarşı Kültür ve Turizm Vakfı No:22
Kültür ve Turizm Vakfı	Maşaallah	Kapı Atkı Taşında	Damla	Taş	Kabartma		Safranbolu Eski Çarşı Kültür ve Turizm Vakfı No:22
Ev	Maşaallah	Saçak Altı	Sade Düzenlemeli		Kalem İş		Çeşme Mah. Kara Üzümlü Sokak No: 16-18
Safranbolu Havuzlu Asmazlar Konağı	Maşaallah	Kapı Yuvarlak Kemer Kilit Taşı	Damla	Taş	Kabartma	1293 (9. Ay)	Safranbolu Havuzlu Asmazlar Konağı No: 12
Ev	Maşaallah Kâne	Kapı Yuvarlak Kemer Alınlığı	Dikdörtgen Pano		Kabartma	1332	Eski Cami Sokak Hidayetullah Çeşmesi Karşısı No: 1 Ev
Suha Arın Kültür Sanat Merkezi (Mektepçiler Evi)	Maşaallah	Saçak Altı-Köşe	Dikdörtgen Pano		Kalem İş	1120	Suha Arın Kültür Sanat Merkezi, Mektepçiler Mahallesi, Kuburoğlu Sokak, No:

Ibrahim Canbulat Evi	Maşaallah	Saçak Altı	Bitkisel Çerçeve		Kalem İşi	1266	Eski Çarşı Kale Altı Ev No: 16
Ibrahim Canbulat Evi	Kafatası	Saçak Altı		Kemik		1266	Eski Çarşı Kale Altı Ev No: 16
Pulcular Evi	Maşaallah Kâne	Saçak Altı	Sade Düzenlemeli		Kalem işi		Çeşme Mahallesi Arasta Çarşısı Sokak, No:7b
Nafiz Bayramgil Evi	Maşaallah	Saçak Altı	Damla	Taş	Kabartma	1322	Safranbolu Eski Çarşı, Belediye Binası Karşısı, Akın Sokak, No: 16. (Şekerci Sokak ile Kadri Sokak Köşesi)
Köroğlu Konak	Maşaallah	Giriş Cephe Duvarı	Damla	Taş	Kazıma	1338	Bağlarbaşı Kabakçı Cami Sok. Köroğlu Konak
Omer An Evi	Maşaallah Kâne	Saçak Altı	Sade Düzenlemeli		Kalem İşi	1328	Babasultan Mahallesi, Kuşlayanı Sok. No:27. (Palısoğlu Sokağın Köşesinde)
Ev	Maşaallah	Giriş Cephe Duvarı		Taş	Kabartma		Safranbolu Merkez, Hamamönü Sokak, No:
Vecihi Ünal Evi	Maşaallah	Saçak Altı - Köşe	Damla		Kalem İşi		Bağlarbaşı Mahallesi, Değirmenbaşı Sok. No 27
Vecihi Ünal Evi	Maşaallah	Saçak Altı - Köşe	Damla		Kalem İşi		Bağlarbaşı Mahallesi, Değirmenbaşı Sok. No 27
Vecihi Ünal Evi	Ya Hafız	Saçak Altı - Köşe	Sade Düzenlemeli		Kalem İşi		Bağlarbaşı Mahallesi, Değirmenbaşı Sok. No 27
Asmazlar Konak	Maşaallah	2. Kat Sofa Duvarı	Damla		Kalem İşi	1237	Bağlarbaşı Mahallesi, Değirmenbaşı Sok. No 55
Mehmet Yıldırım Evi	Maşaallah	Saçak Altı - Köşe	Sade Düzenlemeli		Kalem İşi	1288	Bağlarbaşı Mahallesi, Kabakçı Cami Sok No 39
Mehmet Yıldırım Evi	Maşaallah	Saçak Altı - Köşe	Sade Düzenlemeli		Kalem İşi	1288	Bağlarbaşı Mahallesi, Kabakçı Cami Sok No 39
Paçacılar Konağı	Maşaallah	Kapı Atkı Taşında	Damla	Taş	Kabartma		Bağlarbaşı Mahallesi, Kavaklar Sok. No 17
Paçacılar Konağı	Maşaallah Kâne	Arka Cephe Saçak Altı - Köşe	Sade Düzenlemeli	Taş	Kabartma		Bağlarbaşı Mahallesi, Kavaklar Sok. No:17
Kalafatoğlu Konak	Maşaallah	Saçak Altı - Köşe	Damla		Kalem İşi		Karaali Mah. Akpınar Sok. Kalafatoğlu Konak No 32a
İsmail Işık Evi	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		1322	Çavuş Mah. Hilmi Bayramgil Sok. No 30
İsmail Işık Evi	Öküz Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		1322	Çavuş Mah. Hilmi Bayramgil Sok. No 30
İsmail Işık Evi	Maşaallah	Saçak Altı - Köşe	Gülâbdan		Kalem İşi	1322	Çavuş Mah. Hilmi Bayramgil Sok. No 30
İsmail Işık Evi	Maşaallah Kâne-1322	Saçak Altı - Köşe	Bitkisel Çerçevesi		Kalem İşi	1322	Çavuş Mah. Hilmi Bayramgil Sok. No 30
Şahinler Evi	Maşaallah	Saçak Altı - Köşe	Gülâbdan		Kalem İşi	1322	Eski Çarşı Merkez Ev
Şahinler Evi	Maşaallah Kâne	Saçak Altı - Köşe	Bitkisel Çerçevesi		Kalem İşi	1322	Eski Çarşı Merkez Ev
Hasan Yaman Evi	Maşaallah	Kapı Atkı Taşında	Damla	Taş	Kabartma	1320	Kara Ali Mah. Yokuş Başı Sok. No: 3
Ev	Maşaallah	Saçak Altı - Köşe	Damla		Kalem İşi	1284	Karaali Mah. Yokuşbaşı Sok. No: 6
Ev	Maşaallah Kâne-1284	Saçak Altı	Bitkisel Bezemeli		Kalem İşi	1284	Karaali Mah. Yokuşbaşı Sok. No: 6
Ev	Maşaallah	Saçak Altı	İbrik		Kalem İşi	1284	Karaali Mah. Yokuşbaşı Sok. No: 6
Ev	Maşaallah	Saçak Altı	İbrik		Kalem İşi	1284	Karaali Mah. Yokuşbaşı Sok. No: 6
Ev	Maşaallah	Saçak Altı	Bitkisel Çerçevesi		Kalem İşi		Karaali Mah. Yokuşbaşı Sok. No: 7
Hacı Hüseyinler Evi	Ya Hafız	Saçak Altı - Köşe	Dikdörtgen Pano		Kalem İşi		Akçasu Mahallesi, Ulukavak Sokak No: 16
Hacı Hüseyinler Evi	Maşaallah	Saçak Altı - Köşe	Dikdörtgen Pano		Kalem İşi		Akçasu Mahallesi, Ulukavak Sokak No: 16
Ev	Maşaallah	Saçak Altı - Alınlık	Dikdörtgen Pano		Kalem İşi		Akçasu Mahallesi, Ulukavak Sokak No: 14
Ev	Maşaallah	On Cephe Alınlık	Dikdörtgen Pano	Taş	Kabartma	1937	Kıranköy Mahallesi Cumhuriyet Caddesi No:
Ev	Maşaallah	On Cephe Balkon		Ahşap			Bağlarbaşı Mahallesi, Dibekönü Caddesi, No: 46
Ev	Maşaallah	On Cephe Balkon		Ahşap			Bağlarbaşı Mahallesi, Dibekönü Caddesi, No: 46
Gımlar Evi	Maşaallah	Birinci Kat Beden Duvarı	Damla	Taş	Kabartma	1338 - 40	Bağlarbaşı Mahallesi, Antep Sok. No: 13
Gımlar Evi	Geyik Boynuzu	Saçak Altı		Kemik		1338 - 40	Bağlarbaşı Mahallesi, Antep Sok. No: 13
Gımlar Evi	Geyik Kafatası ve Boynuzu	Saçak Altı		Kemik		1338 - 40	Bağlarbaşı Mahallesi, Antep Sok. No: 13
Mücahit Özçelik Evi	Geyik Kafatası ve Boynuzu	İkinci Kat Saçak Altı		Kemik			Musalla Mahallesi, Mezarlık Arkası Sokak, No:8
Mücahit Özçelik Evi	Cam Nazarlık	İkinci Kat Saçak Altı		Cam			Musalla Mahallesi, Mezarlık Arkası Sokak, No:8
Ev	Koç Boynuzu	Giriş Kapı Üstü		Kemik			Bağlarbaşı Mahallesi, Antep Sok. No: 12
Ev	Cam Nazarlık	Saçak Altı		Cam			Bağlarbaşı Mahallesi, Antep Sok. No: 12
Ev	Cam Nazarlık	Giriş Cephesi		Cam			Bağlarbaşı Mahallesi, Antep Sok. No: 12
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı		Kemik			Bağlarbaşı Mahallesi, Hamamcuoğlu Sokak, No:22.
Gülceler Evi	Cam Nazarlık	Saçak Altı - Köşe		Cam			Bağlarbaşı Mahallesi, Kumru Sokak, No:7
Gülceler Evi	Çan	Saçak Altı - Köşe		Demir			Bağlarbaşı Mahallesi, Kumru Sokak, No:7
Tasavvuf Yolu Derneği	Geyik Kafatası ve Boynuzu	On Cephe Beden Duvarı		Kemik			Bağlarbaşı Mahallesi, Hamamcuoğlu Sokak, No:13-1
Bağlarbaşı Saray Otel	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik			Yenimahalle, Sadri Artunç Caddesi, No:102

Hacı Memişler Evi	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Cimbek Sokak, No:11
Hacı Memişoğlu Konak	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Şeyhoğlu Sokak, No:8
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Hacı Halil Mahallesi, Gümüş Sokak, No:22
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Hacı Halil Mahallesi, Gümüş Sokak, No:40
Ev	Mavi Cam Nazarlık	Saçak Altı - Köşe		Cam		Hacı Halil Mahallesi, Gümüş Sokak, No:27
Ağa Çeşmesi Konuk Evi	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Çeşme Mahallesi, Hükümet Sokak, No:7
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Çeşme Mahallesi, Çıkma Sokak, No:42
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Çeşme Mahallesi, Çıkma Sokak, No:22
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı		Kemik		Çeşme Mahallesi, Hükümet Sokak,
Gül Evi	Geyik Boynuzu	Kapını Üst Bölümüne Çakılı		Kemik		Çeşme Mahallesi, Hükümet Sokak, No:46
Çeşmeli Konak	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Çeşme Mahallesi, Mescit Sokak, No:1
Kahveciler Konak	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Çeşme Mahallesi, Mescit Sokak, No:7
Mehveş Hanım Konak	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Ön Cephe Alınlık		Kemik		Çeşme Mahallesi, Mescit Sokak, No:30
Keçeciler Evi	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Hasan Dede Sokak, No:7
Ahadlar Konak	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Çeşme Mahallesi, Erkut Sokak, No:2-2A
Ev	Geyik Kafatası ve Boynuzu	Ön Cephe Üçgen Alınlık		Kemik		Çeşme Mahallesi, Derbağ Pazarı Sokak, No:3-3A
Ev	İki Adet Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Çeşme Mahallesi, Erkut Sokak, No:9
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Çeşme Mahallesi, Kapıcıoğlu Sokak, No:15A
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Çeşme Mahallesi, Kapıcıoğlu Sokak, No:6
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Çeşme Mahallesi, Eski Cami Sokak, No:10
Turgut Reis Konak	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Karaali Mahallesi, Akpınar Sokak, No:27
Turgut Reis Konak	Mavi Cam Nazarlık	Giriş Kapısı Üstü		Cam		Karaali Mahallesi, Akpınar Sokak, No:27
Turgut Reis Konak	Cam Boncuk Bezemeli Atmalı	Giriş Kapısı Üstü		Demir		Karaali Mahallesi, Akpınar Sokak, No:27
Paşa Mustafa Konak	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Musalla Mahallesi, Hıdırlık Yokuşu Sokak, No:2
Bastoncu Konak	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Musalla Mahallesi, Hıdırlık Yokuşu Sokak, No:4
Sayınlar Otel	Geyik Boynuzu	Giriş Kapısı Üstü		Kemik		Çeşme Mahallesi, Mescit Sokak, No: 37
Akçe Konak	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Çeşme Mahallesi, Mescit Sokak, No: 5
Akçe Konak	Cam Nazarlık	Ön Cephe Beden Duvarı		Cam		Çeşme Mahallesi, Mescit Sokak, No: 5
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Safranbolu Merkez, Hamamönü Sokak, Eski Ptt Yanı, No: 11
Hatice Hanım Konak	Geyik Kafatası ve Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Babasultan Mahallesi, Naip Tarlası Sokak, No: 4
Ev	Geyik Boynuzu	Ön Cephe Üçgen Alınlık		Kemik		Babasultan Mahallesi, Naip Tarlası Sokak, No: 8
Asmazlar Konak	Geyik Kafatası ve Boynuzu	Ön Cephe Üçgen Alınlık		Kemik		Safranbolu Eski Çarşı, Asmazlar Caddesi, Asmalı Konak, No:13
Asmazlar Konak	Geyik Boynuzu	Ön Cephe Üçgen Alınlık		Kemik		Safranbolu Eski Çarşı, Asmazlar Caddesi, Asmalı Konak, No:13
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Safranbolu Eski Çarşı, Asmazlar Caddesi, Eczacı Sokak, No: 10
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Hasan Dede Kayası No: 15
Çakıroğlu Konak	Geyik Boynuzu	Üçgen Alınlık		Kemik		Babasultan Mahallesi, Celal Bayar Caddesi, No 24
Çakıroğlu Konak	Mavi Cam Nazarlık	Üçgen Alınlık		Cam		Babasultan Mahallesi, Celal Bayar Caddesi, No 24
Ev	Geyik Boynuzu ve Uçlarına Asılmış Mavi Cam Nazarlıklar	Saçak Altı - Köşe		Kemik ve cam		Babasultan Mahallesi, Celal Bayar Caddesi, No 22A
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Bağlarbaşı Mahallesi, Eriklik Sokak, No: 6
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Bağlarbaşı Mahallesi, Dibekönü Caddesi, No: 47
Ev	Geyik Boynuzu	Saçak Altı - Köşe		Kemik		Bağlarbaşı Mahallesi, No: 8
Hanım Sultan Kafeterya.	Kaplumbağa Kabuğu	Ön Cephe		Kemik		Çeşme Mahallesi, Akın Sokak, No: 6
Karagözler Konuk Evi	At Nalı	Ön Cephe Giriş Kapı Üstü		Metal	1943	Bağlarbaşı Mahallesi, Eriklik Sokak, No: 3
Özata Konak	Mavi Cam Nazarlık	Ön Cephe İkinci Kat Alınlık		Cam		Çeşme Mahallesi, Kunduracılar Sokak, No:11
Arpacıoğlu Otel	Mavi Cam Nazarlık	Ön Cephe Üçüncü Kat Alınlık		Cam		Safranbolu, Mehmet Kurtulan Meydanı, No:1
Safran Tat	Mavi Cam Nazarlık	Ön Cephe		Cam		Safranbolu, Mehmet Kurtulan Meydanı,

							No:10
Ebrulu Konak	Mavi Cam Nazarlık	Üçüncü Kat- Saçak Altı On Cephe Üçüncü Kat Alınlık		Cam			Musalla Mahallesi, Hıdırlık Yokuşu Sokak, No:13
Çılbırınarı Çeşmesi	Maşaallah	Sol Alınlık-Üst	İbrik	Taş	Kabartma		Hacı Halil Mahallesi, Çılbır Sokak.
Çılbırınarı Çeşmesi	Maşaallah	Sağ Alınlık-Üst	İbrik	Taş	Kabartma		Hacı Halil Mahallesi, Çılbır Sokak.
Şükri Efendi Çeşmesi	Maşaallah	Aynalık Bölümünde	Damla	Taş	Kabartma		Çeşme Mah. Arasta Arkası Sok. Şükri Efendi Çeşmesi
Kahya (Sarı Altın) Çeşmesi	Maşaallah	Aynalık Bölümünde	Vazo	Taş	Kabartma		Köprülü Mehmet Paşa Cami Üstündeki Kahya (Sarı Altın) Çeşmesi
Köprülü Çeşmesi	Maşaallah	Kemer Kilit Taşı	Daire	Taş	Kabartma		Safranbolu, Çeşme Mahallesi, Yukarı Çarşı Sokak.
Kileçiler Çeşmesi	Maşaallah	Çeşme Alınlığı	Bitkisel Çeçeve	Taş	Kabartma	1319 - 1321	Musalla Mah. Manifaturacılar Sok. Kileçiler Çeşmesi
İncepınar Çeşmesi	Maşaallah	Çeşme Alınlığı	Damla	Taş	Kabartma		Karaali Mahallesi, Akpınar Sok. İncepınar Çeşmesi
Kaymakamlar Gezi Evi Su Kuyusu	Maşaallah-1313	Kuyu Bacası	Sade Düzenlemeli	Taş	Kabartma	1313	Kaymakamlar Gezi Evi Çeşmesi Önü Su Kuyusu
Tuzcupınarı Çeşmesi	Maşaallah	Sivri Kemer Kilit Taşı	Daire	Taş	Kabartma		Kaçak Sokak.
Ali Bey Çeşmesi	Maşaallah	Sivri Kemer Kilit Taşı	Daire	Mermer	Kabartma		Çeşme Mah. Mescit Sok. Kurubeyzâde Ali Bey Ev Duvarı
Kadı Efendi Çeşmesi	Maşaallah	Aynalık Bölümünde	Damla	Taş	Kabartma		Hacı Halil Mah. Asmazlar Cad. Kadı Efendi Çeşmesi
Ceviz Sadıkası Çeşmesi	Maşaallah	Sivri Kemer İçinde	Damla	Taş	Kabartma		Cami-i Kebir Mahallesi, Teksol Sokak, Tekbir Camii'nin Yanı
Değirmenbaşı Sok. Çeşmesi	Maşaallah-1313	Sivri Kemer Kilit Taşı	Dikdörtgen Pano	Taş	Kabartma	1313	Bağlarbaşı Mahallesi, Değirmenbaşı Sok. Çeşmesi
Hacı Kadılar Çeşmesi	Maşaallah	Aynalık Bölümünde	Oval	Taş	Kabartma	1338	Çavuş Mah. Hasan Dede Sok. Hacı Kadılar Çeşmesi
Ali ve Hasan Baba Türbesi	Maşaallah	Saçak Altı	Damla	Taş	Kazıma		Safranbolu Asmazlar Caddesi
Hasan Paşa Türbesi	Maşaallah	Kuzey Duvar- İç Cephe	Damla		Kalem İşİ		Babasultan Mahallesi, Hıdırlık Tepesi.
İzzet Mehmet Paşa Cami	Maşaallah	Avlu Kapı Kemerli Kilit Taşı	Damla	Taş	Kabartma		İzzet Mehmet Paşa Mahallesi, Manifaturacılar Sokak, No:7.

Kaynakça

Ainsworth, W. F. (1842). *Chaldea, And Armenia. In Charge Op The Expedition Sent By The Royal Geographical Society, And The Society For Promoting Christian Knowledge, To The Christian Tribes In Chaldea*. Vol. I. London.

Akman, Eyüp. (2000). *Safranbolu'daki Adak Yerleri ve Bu Yerlerle İlgili İnançlar*. Ankara

Baykal Ertem, Figen. (2009). *Dokumalarda ve Takılarda Görülen Nazar Motifleri*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı Geleneksel Türk El Sanatları Bilim Dalı. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara.

Bayrı, Mehmet Halit. (1955). "Nazar ve Nazarlıklar". *Türk Halk Bilimi Araştırmaları*. Ankara.

Budak, Selçuk. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

Çağmlar, Zekiye. (2006). "Adana Halk İnançları İçinde Nazara Bağlı Hastalık, Ölüm Anlatıları Ve Bunlardan Korunmak İçin Uygulanan Yöntemler". 1-10

http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/makaleler/zekiye_cagimlar_adana_nazar.pdf Erişim

Tarihi (17.07.2013 - 14:00)

Çelik, Ali. (1995). *İslam'ın Kabul veya Reddettiği Halk İnançları*. İstanbul: Beyan Yayınları.

Çıblak, Nilgün. (2004). "Halk Kültüründe Nazar, Nazarlık İnanç ve Bunlara Bağlı Uygulamalar." *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*. 103-125.

Dundes, Alan. (1992). "Wet and Dry, the Evil Eye: An Essay in Indo-European and Semitic Worldview". *The Evil Eye. England-Londra: A Case Book*. 257-313.

Dzneladze, Olena – Symonenko, Oleksandr. (2009). "The Eye Beads – Amulets of Warriors of The 3 RD -1 ST Centuries BC" *The Thracians and Their Neighbours in Antiquity*. Studia in Honorem Valerii Sîrbu, Brăila. Ukraine: Kiev 197-213

Eşmeli, İsmet. (2006). *Muğla-Yatağan ve Çevresi Halk İnanışları ve Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir.

Eti, Erol. ve Akpınar, Ozan. (2003). "Safranbolu ve YörükKöyü Evlerindeki Kalem İşleri Üzerinde Bir İnceleme." *I. Ulusal Tarih İçinde Safranbolu Sempozyumu (4-6 Mayıs 1999)*. I. Basım. Ankara: TTK. 167-170.

Gökoğlu, Ahmet. (1952). *Paphlagonia-Paphlagonia, Kastamonu, Sinop, Safranbolu, Bartın, Bolu, Gerede, Mudurnu, İskilip, Bafra, Alaçam ve Civarı Gayrimenkul Eski Eserleri ve Arkeolojisi*. Kastamonu: Doğrusöz Matbaası.

Günay, Nasuh. (1999). "Yalvaç'taki Halk İnançları'nın Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi". *I. Uluslararası Pisidia Antiocheia Sempozyumu (2-4 Temmuz 1997)*, 179-190. İzmit: Kocaeli Gazetecilik ve Yayın.

Günay, Reha. (1998). *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*. İstanbul: YEM Yayınevi.

Kalafat, Yaşar. (2002). *Balkanlar'dan Uluğ Türkistana Türk Halk İnançları-I-(Hazara, Karakalpak, Karapapağ, Dağıstan, Nogay, Kabartay, Karaçay, Karay, Ahıska, Bulgar, Gagauz, Başkurt, Çuvaş, Altay, Kazak, Tatar, Türkleri)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları/2854-1.

Kalafat, Yaşar. (2003). “Safranbolu ve Yöresinde Türbeler”. *I. Ulusal Tarih İçinde Safranbolu Sempozyumu (4-6 Mayıs 1999)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu. 31-41.

Kalafat, Yaşar. (2006). “Çepni Türk Halk İnançları.” S. 1-10.

http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/kalafat_cepni.pdf Erişim Tarihi (17.07.2013 - 11:15)

Kalafat, Yaşar. (2007). *Balkanlar’dan Uluğ Türkistan’a Türk Halk İnançları*. Ankara: Berikan Yayınları. C. 1. s.34

Kalafat, Yaşar. (2010). *Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri*. 6. Baskı. Ankara: Berikan Yayınevi.

Karakurt, Deniz. (2011). *Türk Söylence Sözlüğü (Açıklamalı Ansiklopedik Mitoloji Sözlüğü)*. 1.Baskı. ISBN:978-605-5618-03-2 . e-Kitap-Dijital Baskı.

Karanfil Güldemir, Münevver. (2008). *Afyon-Bolvadin Ve Çevresi Halk İnanışları Ve Uygulamaları*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir.

Köse, Ali ve Ayten, Ali. (2009). “Bâtil İnanç ve Davranışlar Üzerine PsikoSosyolojik Bir Analiz”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. IX, sayı: 3. 45-70.

Kuşat, Ali. (2004). *Türk Toplumunda Nazar Olgusu ve Psikolojik Bir Yaklaşım*. Kayseri: Laçın Yayınları.

Langdon, Stephan. (1992). “An Incantation in the “House of Light” Against the Evil Eye”. *The Evil Eye*. Editör: Dundes, Alan. England-Londra: A Case Book. 39-40

Marchese, T. Ronald. (2001-2002). “Charms and Amulets in Turkish Life”. *The Textile Museum Journal*. 40/35. 35-48

Mollaibrahimoğlu, Çiğdem. (2008). *Anadolu Halk Kültüründe Hayvanlar Etrafında Oluşan İnanç Ve Pratikler*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Programı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon.

Oğuz, Öcal. (2001). “Ulusal Kalıtın Küreselleştirilmesi Sorunu Ve Tunus El Sanatları”. *Milli Folklor*. 7 (51), Güz, 114-118.

Uygur, Hatice Kübra.(2013) “İslam, “Hıristiyanlık ve Yezidilik Perspektifinde Büyüsel Pratikler: Midyat Örneği”, *Bilim ve Kültür - Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi. Science and Culture - Journal of International Cultural Studies*, Sayı / Number: 01, Mart / March 166-156.

Üçer, Müjgan. (1973). “Sağlık ve Hastalık Üzerine”. *Sivas Folkloru*. Yıl:1 Sayı:3 Nisan. S.7

Ünver, Süheyl. “Nazar Değmek Hakkında Bir Risale.” *Oto Nöro-Oftalmoloji* (ayrı basım). Sayı.6 S.3-4

Pazarlı, Osman. (1990). *Din Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Roux, J. Paul. (2005). *Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Yeşildal, Ünsal Yılmaz ve Karadavut, Zekeriya. (2007). “Anadolu-Türk Folklorunda Geyik (Deer in Anatolian-Turkish Folklore)”. *Millî Folklor*. Yıl 19, Sayı 76. 102-112.

Yılmaz, M. Ali. (2008). “Kazaklarda Batıl İnanışlar”. *Ç.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt. 17, Sayı, 3. 417-430 S.419-420

Fotoğraflar

Foto. 1. Safranbolu Genel Görünüm

Foto. 2. Safranbolu Genel Görünüm

Foto. 3. Mehmet Yıldırım Evi. Bağlarbaşı Mahallesi, Kabakçı Cami Sokak, No:39.
Saçak altı (Sol Köşe) Maşaallah, (Sağ Köşe) Maşaallah 1288.

Foto. 3. İsmail Avcı Evi.
Hacı Halil Mahallesi, Cılbır Sokak, No: 28.
Saçak Altı Damla Motifli Maşaallah 1311.

Foto. 4. Bağlarbaşı Mahallesi, Asmazlar Konak.
İkinci Kat Sofa Alınlığı, Maşaallah-1237.

Foto. 5. Güngör Ergin Evi.
Saçak Altı Damla Motifi İçerisinde

Foto. 7. Karaali Mahallesi, Yokuşbaşı Sokak No.6.
Saçak Altı Köşe, Damla Motifi İçerisinde Maşaallah.

Foto. 8. Fatma Erdem Evi (Kileciler Konağı).
Karaali Mahallesi, Kışlayanı Sokak, No 8.
Ön Cephe Damla Motifi İçerisinde Maşaallah.

Foto. 9. Karaali Mah. Akpınar Sok. Kalafatoğlu Konak No: 32a
Damla Motifi İçerisinde Maşaallah

Foto. 10. Nafız Bayramgil Evi Safranbolu Eski Çarşı, Belediye Binası Karşısı,
Akın Sokak, No: 16. (Şekerci Sokak İle Kadri Sokak Köşesi).

Saçak altı Bitkisel Çerçeve içerisinde damla motifi ortasında Maşaallah 1322

Foto. 11. Gıdırlar Evi Bağlarbaşı Mah. Antep Sok. No: 13
Birinci kat cephesinde Maşaallah 1338 – 40.

Foto. 12. Şükrü Efendi Çeşmesi Çeşme Mah. Arasta Arkası Sokak.
Ayna bölümünde Kabartma Teknikli Bitkisel Çerçeve Ortasında Damla Motifi İçerisinde Maşaallah

Foto. 13. Ali ve Hasan Baba Türbesi. Safranbolu Asmazlar Caddesi. Saçak Altı Taş Malzeme üzerinde Damla Motifi içerisinde Maşaallah

Foto. 14. İzzet Mehmet Paşa Cami İzzet Mehmet Paşa Mahallesi, Manifaturacılar Sokak, No:7. Avlu giriş kapısının yuvarlak kemer kilit taşında Kabartma Teknikli Damla Motifi içerisinde Maşaallah.

Foto. 15. Köroğlu Konak. Bağlarbaşı Kabakçı Cami Sokak. Giriş Cephesinde Taş Malzeme Üzerine Kazıma Teknikli Maşaallah 1338

Foto. 16. İsmail Avcı Evi.
Hacı Halil Mahallesi, Cılbır Sokak, No: 28. Saçak Altı İbrik Motifi İçerisinde Maşaallah.

Foto. 17. Karaali Mahallesi, Yokuşbaşı Sokak No:6.
Saçak Altı, İbrik İçerisinde Maşaallah

Foto. 18. Karaali Mahallesi, Yokuşbaşı Sokak No:6.
Saçak Altı, İbrik İçerisinde Maşaallah.

Foto. 19. Akçasu Mahallesi, Ulukavak Sokak No.14.
İbrik Motifi İçerisinde Maşaallah.

Foto. 20. Cılbırpınarı Çeşmesi.
Hacı Halil Mahallesi, Çılbır Sokak.
Sol Alınlık-Üst
İbrik Motifi İçerisinde Maşaallah.

Foto. 21. Cılbırpınarı Çeşmesi
Hacı Halil Mahallesi, Çılbır Sokak.
Sağ Alınlık-Üst
İbrik Motifi İçerisinde Maşaallah.

Foto. 22. Kahya (Sarı Altın) Çeşmesi. Köprülü Mehmet Paşa Cami Üstünde Yer Alan Çeşmenin
Ayna Bölümünde, Kabartma Teknikli Vazo Tasvirinin Şişkin Gövdesinde Maşaallah.

Foto. 23. İsmail Işık Evi. Çavuş Mah. Hilmi Bayramgil Sok. No 30. Saçak Altı Köşe, Geyik Boynuzu- Öküz Boynuzu- Gülabdan Formu İçerisinde Maşaallah(Sol Köşe)- Bitkisel Çerçeve içerisinde Maşaallah Kâne- 1322(Sağ Köşe).

Foto. 24. Şahinler Evi. Mehmet Kurtulan Meydanı, Kayadibi Sokak, No: 2a. Saçak Altı Köşede, Gülabdan Formu İçerisinde Maşaallah (Sol)- Bitkisel Çerçeve içerisinde Maşaallah Kâne – 1322(Sağ).

Foto. 25. Karaali Mahallesi, Yokusbaşı Sokak, No: 7. Bitkisel Çerçeve İçerisinde Daire Motifli Maşaallah.

Foto. 26. Tuzcupınarı Çeşmesi. Kaçak Sokak.
Sivri Kemer Kilit Taşında, Kabartma
Teknikli Daire Formu (Damla Motifine Yaklaşmış)
İçerisinde Maşaallah.

Foto. 27. Hacı Kadılar Çeşmesi.
Çavuş Mahallesi, Hasan Dede Sokak.
Ayna Bölümünde Kabartma Teknikli
Oval Madalyon İçerisinde Maşaallah.

Foto. 28. Karaali Mahallesi, Yokuşbaşı Sokak No.6.
Saçak Altı, Bitkisel Çerçeve İçerisinde
Maşaallah Kâne – 1284.

Foto. 29. İbrahim Canbulat Evi. Safranbolu Eski Çarşı Kale Altı No: 16.

Foto. 30. İbrahim Canbulat Evi. Eski Çarşı, Kale Altı Ev, No: 16.
Saçak Altında Bitkisel Çerçeve İçerisinde Maşaallah.

Foto. 31. Kileciler Çeşmesi. Musalla Mahallesi, Manifaturacılar Sokak.
Çeşme Alınlığında Kabartma Teknikli Oval Bitkisel Çerçeve Ortasında Maşaallah.

Foto. 32. Cılbır Sok. Kilci Cami Yanı No: 43 Ev.
2. Kat Köşe Duvarında bulunan (Maşaallah Kâne) ve (Mavi Yıldızlar)

Foto. 33. Babasultan Mahallesi, Naip Tarlası Sokak, No: 13.
Pencere Dizileri Üzerinde Ters Mavi Yıldızlar.

Foto. 34. Detay. Pencere Dizileri Üzerinde Ters Mavi Yıldızlar.

Foto. 35. Fatma Erdem Evi (Kileciler Konağı). Karaali Mah. Kışlayanı Sok. No 8 Ön Cephe Sol köşe Dikdörtgen Pano İçerisinde Maşaallah

Foto. 36. Suha Arın Kültür Sanat Merkezi (Mektepçiler Evi). Mektepçiler Mahallesi, Kuburoğlu Sokak. Dikdörtgen pano içerisinde Maşaallah-120

Foto. 36a. Detay

Foto. 37. Safranbolu Eski Çarşı Kültür ve Turizm Vakfı No: 22. Saçak Altı Kabartma Teknikli Dikdörtgen Pano İçerisinde Maşaallah Kâne.

Foto. 38. Eski Cami Sokak, Hidayetullah Çeşmesi karşısı No: 1. Giriş Yuvarlak Kemer Alnlığında Kabartma Teknikli Maşaallah Kâne 1332.

Foto. 39. Değirmenbaşı Sokak Çeşmesi. Bağlarbaşı Mahallesi, Değirmenbaşı Sokak.
Kemer Kilit Taşında Kabartma Teknikli
Dikdörtgen Pano İçerisinde
Maşaallah 1313

Foto. 40. Hanım Sultan Kafeterya. Çeşme Mahallesi, Akın Sokak, No: 6.
Giriş Cephesinde Kaplumbağa Kabuğu ve Cam Nazarlık.

Foto. 41. İbrahim Canbulat Evi. Eski Çarşı, Kale Altı Ev No: 16.

Saçak Altı Köşede Hayvan Kafatası.

Foto. 42. Hatice Hanım Konak. Babasultan Mahallesi, Naip Tarlası Sokak, No: 4. Saçak Altı Köşede Geyik Kafatası ve Boynuzu.

Foto. 6. Gıdırlar Evi. Bağlarbaşı Mahallesi, Antep Sokak, No: 13. Saçak Altında Geyik Kafatası ve Boynuzu.

Foto. 44. Çeşme Mahallesi, Derbağ Pazarı Sokak, No:3-3A.
Üçgen Alınlık Ortasında Geyik Kafatası ve Boynuzu.

Foto. 45. Gıvrırlar Evi. Bağlarbaşı Mahallesi, Antep Sokak, No: 13.
Saçak Altında Geyik Kafatası ve Boynuzu

Foto. 46. Mehveş Hanım Konak. Çeşme Mahallesi, Mescit Sokak, No:30.
Saçak Altı, Ön Cephe Alınlık Geyik Kafatası ve Boynuzu.

Foto. 47. Babasultan Mahallesi, Naip Tarlası Sokak, No: 8. Ön Cephe Üçgen Alınlık Ortasında Geyik Kafatası ve Boynuzu.

Foto. 48. Asmazlar Konak. Safranbolu Eski Çarşı, Asmazlar Caddesi, Asmalı Konak, No:13. Giriş Kapısının Üzerinde Geyik Boynuzu. Üçgen Alınlığın Tepesinde Geyik Kafatası ve Boynuzu.

Foto. 49. Bağlarbaşı Saray Otel. Yeni Mahalle Sadri Artunç Caddesi No:102 Saçak Altı Köşede Asılı Geyik Boynuzu.

Foto. 50. Hacı Halil Mahallesi, Gümüş Sokak, No:22. Saçak Altı Köşede Asılı Geyik Boynuzu.

Foto. 51. Ağa Çeşmesi Konuk Evi.
Çeşme Mahallesi, Hükümet Sokak, No:7.
Saçak Altı Köşede Asılı Geyik Boynuzu.

Foto. 52. Çeşme Mahallesi, Çıkamaz Sokak, No:22
Saçak Altı Köşede Asılı Geyik Boynuzu.

Foto. 53. Bağlarbaşı Mahallesi No: 8.
Saçak Altı Köşede Asılı Geyik Boynuzu.

Foto. 54. Gül Evi.
Çeşme Mahallesi, Hükümet Sokak, No:46.
Kapıda Çakılı Geyik Boynuzu.

Foto. 55. Sayınlar Otel.
Musalla Mahallesi, Hıdırlık Yokuşu Sokak, No:4.
Kapının Üst Bölümüne Çakılı Geyik Boynuzu.

Foto. 56. Bastoncu Konak.
Musalla Mahallesi, Hıdırlık Yokuşu Sokak, No:4.
Saçak Altı Köşede Geyik Boynuzu.

Foto. 57. Çakıroğlu Konak. Babasultan Mahallesi, Celal Bayar Caddesi, No 24.
Üçgen Alınlık Altında Geyik Boynuzu ve Cam Nazarlık

Foto. 7. Turgut Reis Konak. Karaali Mahallesi, Akpınar Sokak, No:27.
Giriş cephesi At nalı Nazarlık ve Cam nazarlık

Foto. 8. Gülcüler Evi. Bağlarbaşı Mahallesi, Kumru Sokak, No:7.
Saçak Altı Köşede yer alan Çan Nazarlık ve Cam Nazarlık.